

Rozdělení Československa: kde jsme byli a kde jsme?

Paulína Tabery a Jan Červenka

Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Přehled

- Použitá data
- Rozdělení Československa jako dějinná událost a role veřejného mínění
- Názory ohledně rozdělení
- Jaké byly postoje ke státoprávnímu uspořádání začátkem 90.let a v době rozdělení?
- Jaké jsou problémy měření těchto postojů?
- Jak bylo rozdělení vnímáno v době kdy probíhalo a jak s odstupem času?

Použitá data

- Data za ČR ze standardních pravidelných výzkumů IVVM/CVVM
- Výběrové soubory reprezentativní pro populaci České republiky starší 15 let
- Kvótní výběr; kvótní znaky: pohlaví, věk, vzdělání, velikost obce a region
- Šetření cca 1000 respondentů

- Data za SR ze standardních pravidelných výzkumů IVVM; od roku 1993 IVO (reprezentativní pro populaci Slovenské republiky starší 18 let)

Rozdělení Československa: role veřejného mínění I.

- K rozdělení ČSFR a vzniku dvou samostatných republik došlo k 1. 1. 1993
- V samotném rozhodovacím procesu nehrálo veřejné mínění důležitou roli - rozhodování na úrovni politických reprezentací
- Otázka referenda vs. výsledek voleb 1992

Rozdělení Československa: role veřejného mínění II.

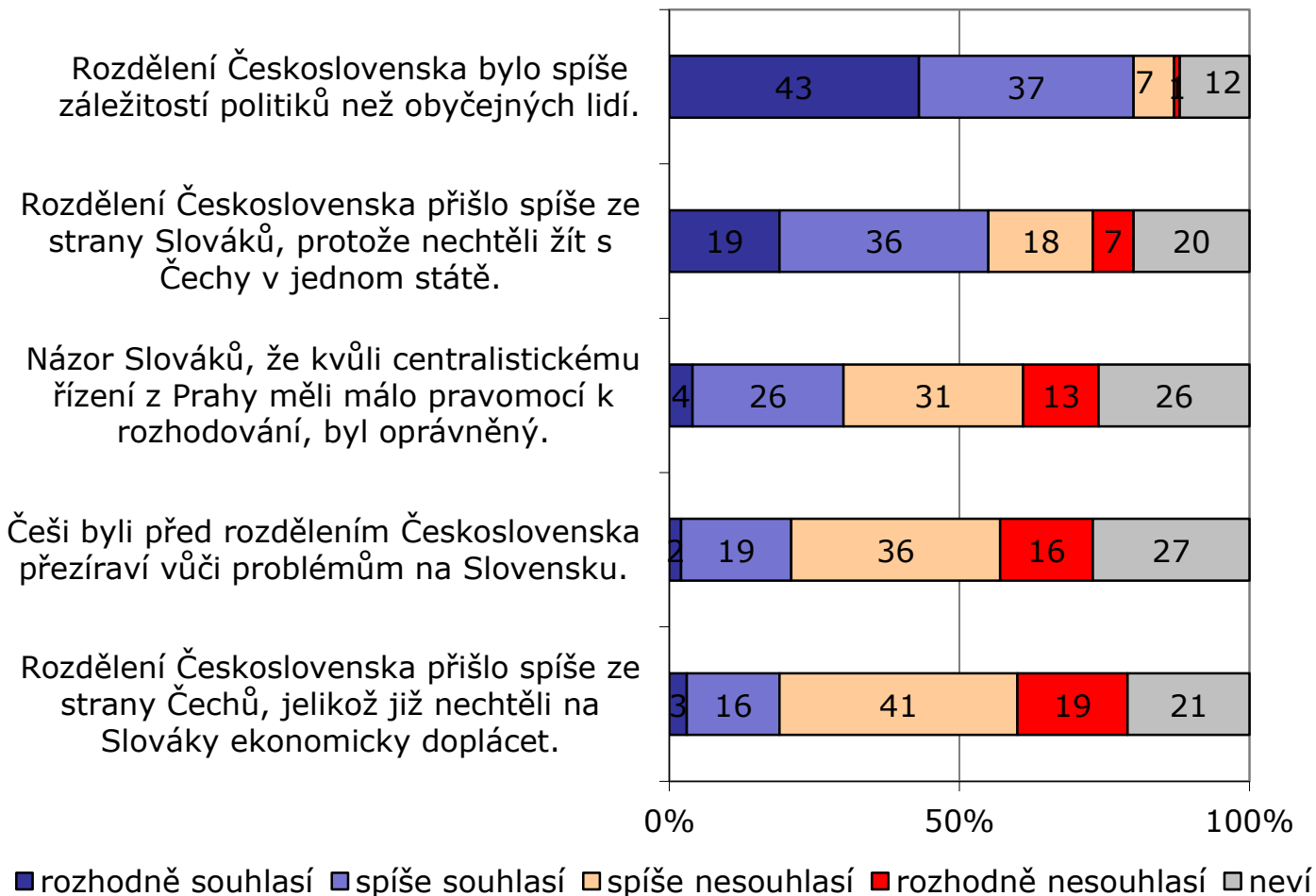
- **Odosobněný vztah k rozdělení:**
- **1992** vina politiků, obyčejní lidé by se dohodli ČR 77 % souhlasí; SR 79 % souhlasí
- **2007** rozdělení je spíše záležitostí politiků - čtyři pětiny české populace souhlasí (Tabery, 2008)
- **2012** otevřená otázka ohledně příčiny rozpadu Československa, nejfrekventovanější odpovědi se týkali politické reprezentace nebo politiky (Červenka, 2012)
- **2012** Rozdělení bez referenda správné? ČR 69 % nesprávné, 21 % správné; SR 70 % nesprávné, 20 % správné*
- **Veřejnost proti rozdělení?**

Názory ohledně rozdělení I.

	Dotázaní v ČR				Dotázaní v SR			
	RS	SS	SN	RN	RS	SS	SN	RN
Nejdůležitější je zajistit Slovensku důstojný národní rozvoj	13	37	21	14	58	33	4	1
Nejdůležitější je rychlá a účinná ekonomická reforma	56	33	5	1	52	35	7	1
Současná ekonomická reforma je nepřijatelná pro Slovensko, protože ohrožuje široké vrstvy slovenského obyvatelstva	5	16	34	24	34	38	15	3
Současná ekonomická reforma je nepřijatelná pro české země, protože ohrožuje široké vrstvy obyvatelstva Čech a Moravy	5	16	33	32	4	12	31	20
HZDS by chtělo zároveň výhody samostatného státu i výhody federace	48	27	7	5	11	23	28	18
ODS hledá, jak získat výhody na úkor Slovenska	4	11	30	39	28	35	14	4
Je nutné, aby se Československo rozdělilo, protože jinak by se moci chopila levice/ (v SR výrok) Po osamostatnění Slovensko čeká levicová diktatura	12	13	28	29	9	12	23	39
Je vážné nebezpečí, že v jedné z republik budou na konci roku ve státním rozpočtu chybět peníze	27	42	7	1	20	43	7	2
Bylo by mi líto, kdyby se Československo rozpadlo	48	26	12	7	36	26	16	13
Je lépe se rozdělit, než mít trvalé spory mezi oběma republikami	38	32	16	7	33	34	18	7
Je to všechno vina politiků, obyčejní lidé by se dohodli, kdyby je nikdo nerozeštvával	47	30	11	6	47	32	12	3
Problém je hlavně v tom, že Češi nechápou Slováky	4	13	35	36	41	31	16	4
V případě konfliktu by se měly požádat o pomoc mezinárodní organizace	10	17	17	34	11	16	19	32
U nás to nikdy nemůže dopadnout jako v Jugoslávii	26	29	13	7	29	30	11	8

Zdroj: Výzkumy IVVM, výzkum 92-28; Pozn.: řádková procenta, dopočet do 100 % odpovědi „neví“.

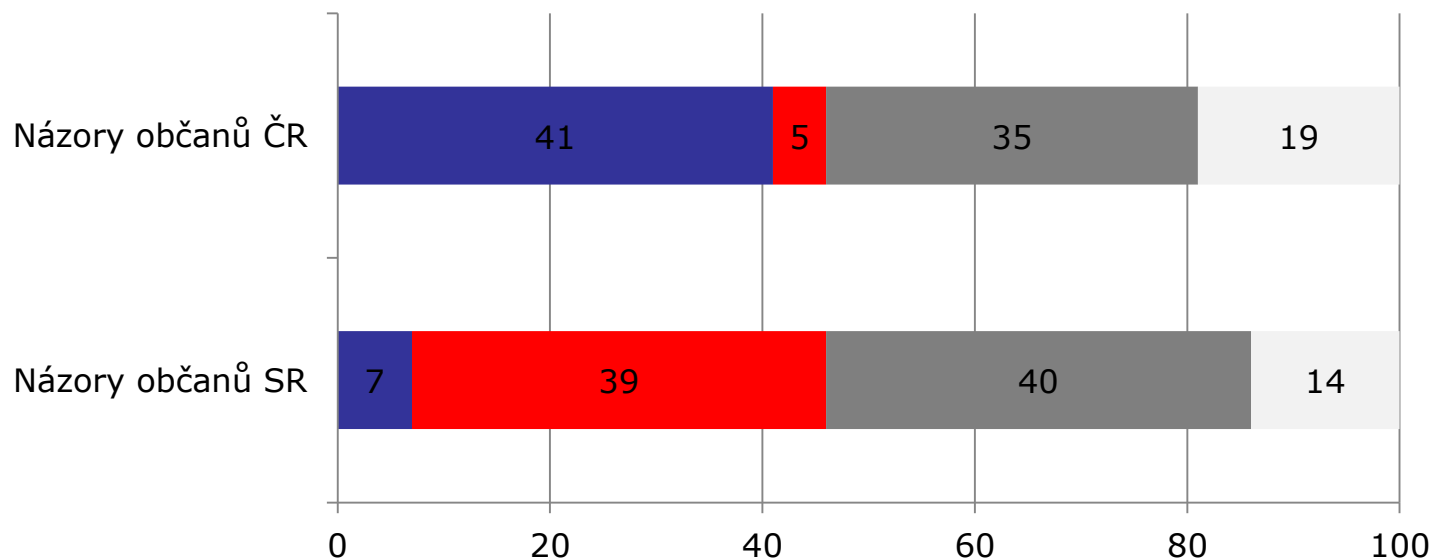
Názory ohledně rozdělení II.

Zdroj: Tabery (2008)

Názory ohledně rozdělení III.

Kdo na koho doplácel?

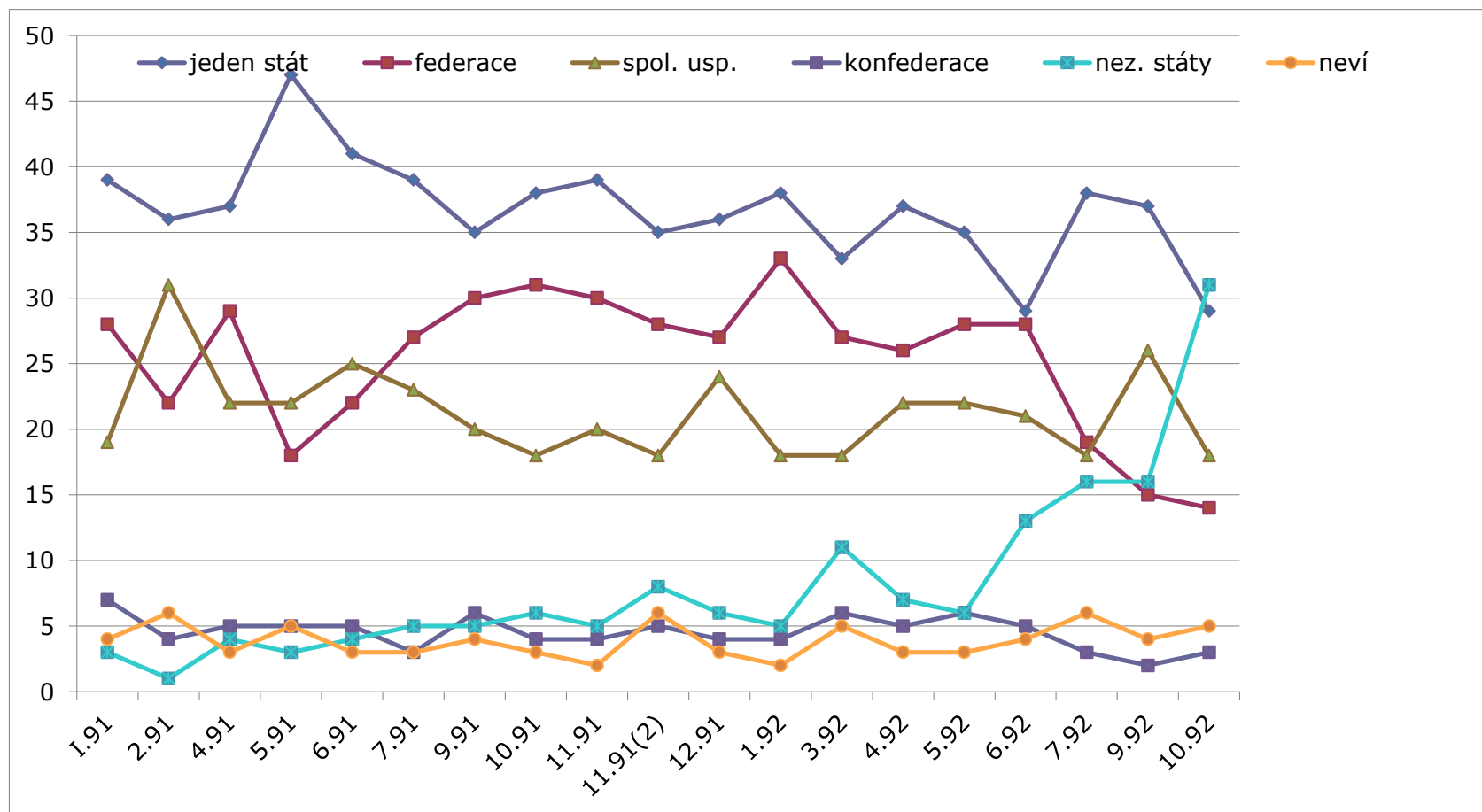

■ Češi dopláceli na Slováky ■ Slováci dopláceli na Čechy ■ bylo to zhruba stejně ■ neví

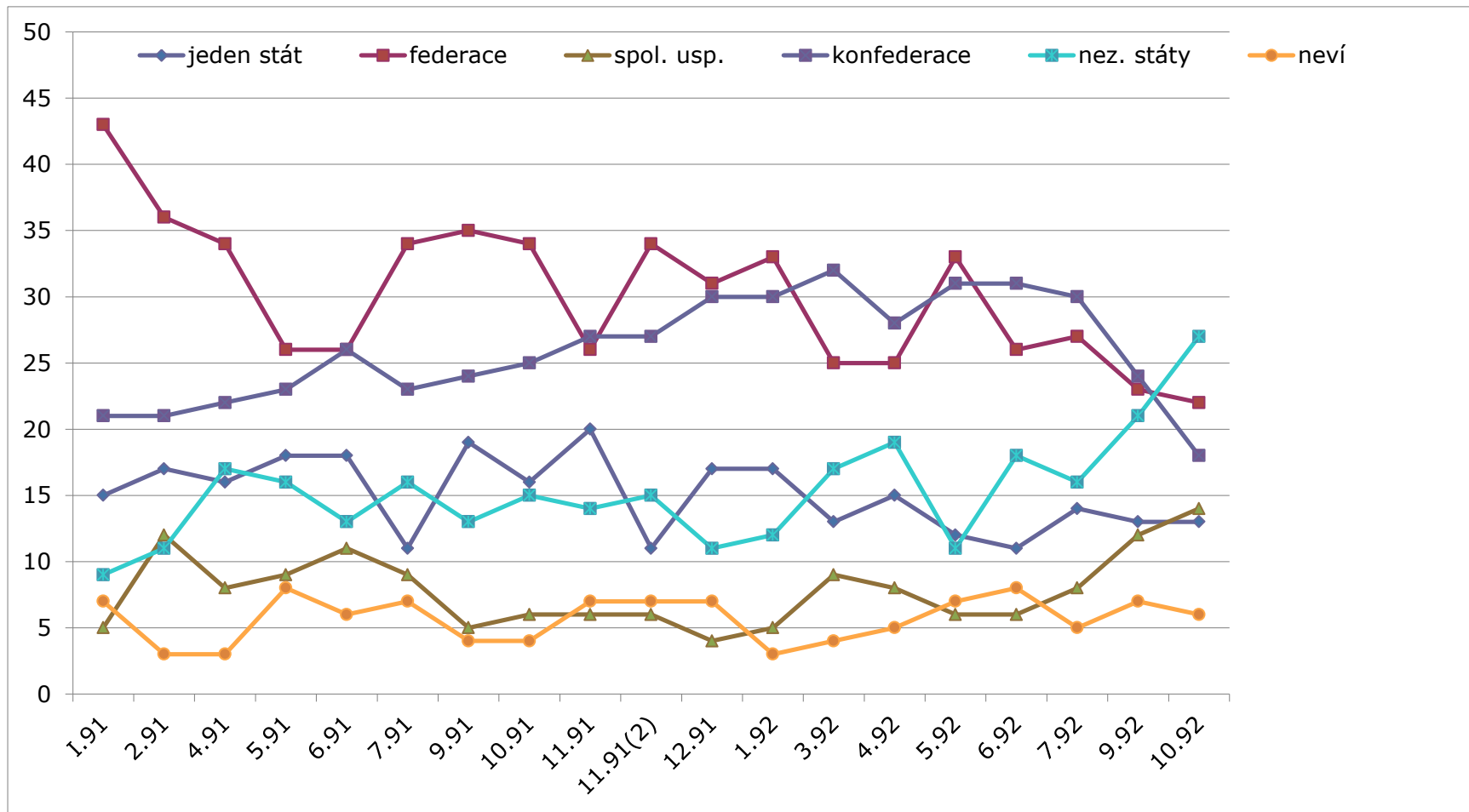
Státoprávní uspořádání – problémy měření

- **Věcná složitost**
- Možnosti **uzavřené otázky**
- Proměna pojmů **v čase**
- Proměna pojmů **v různých kontextech** (ČR vs. SR, umístění v dotazníku)

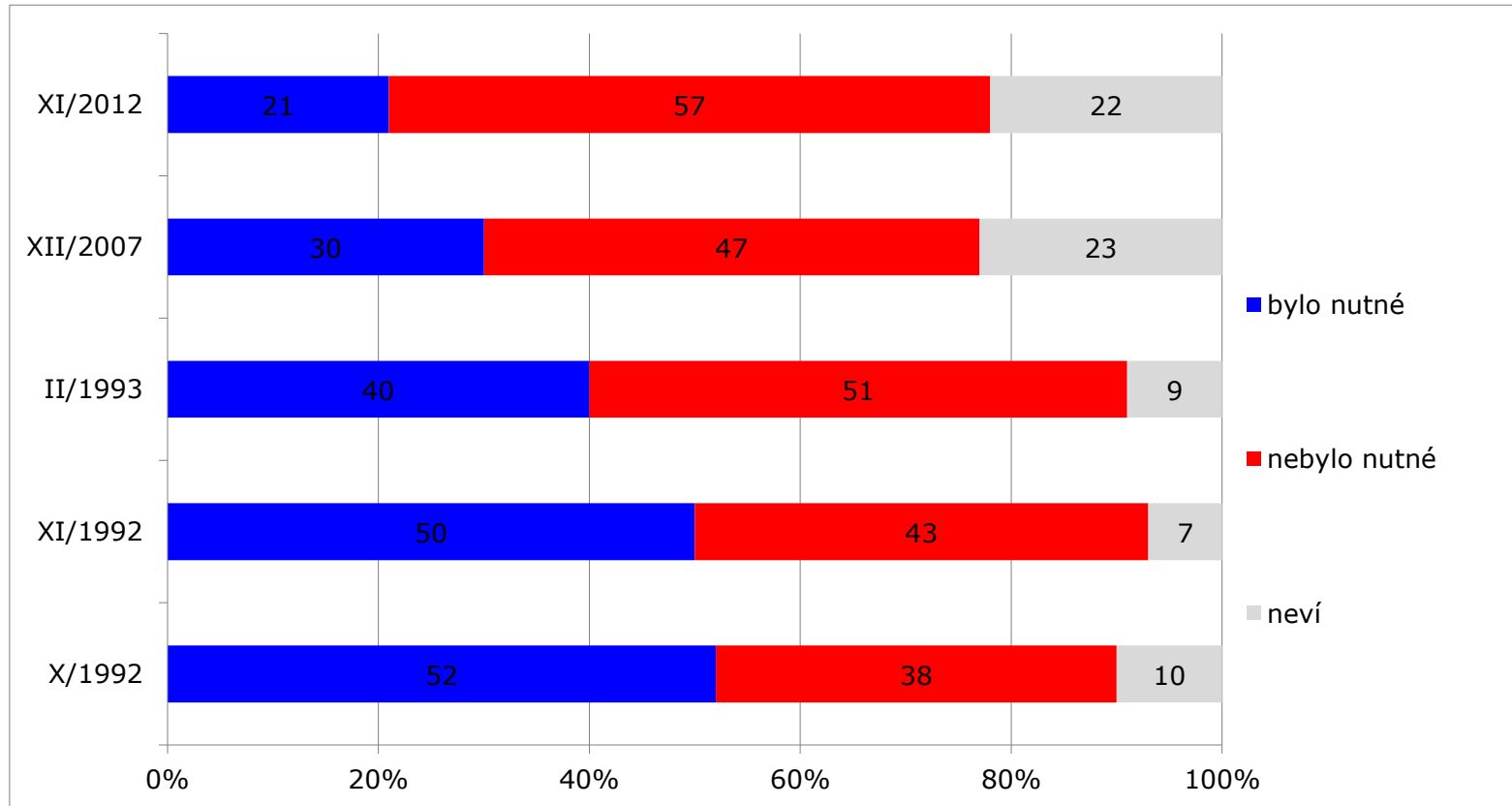
Nejlepší státoprávní uspořádání – ČR

Nejlepší státoprávní uspořádání – SR

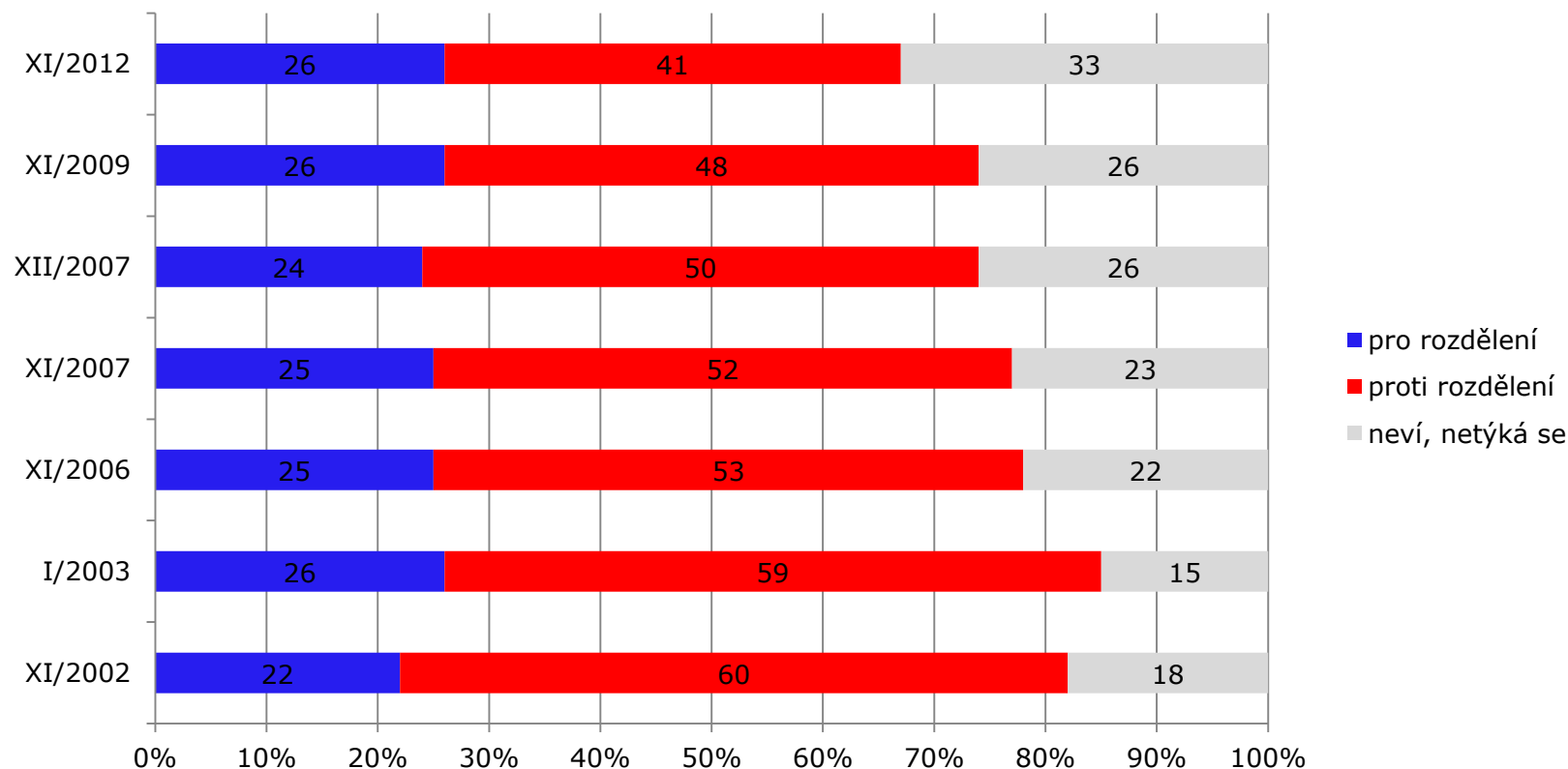

Bylo rozdělení Československa nutné?

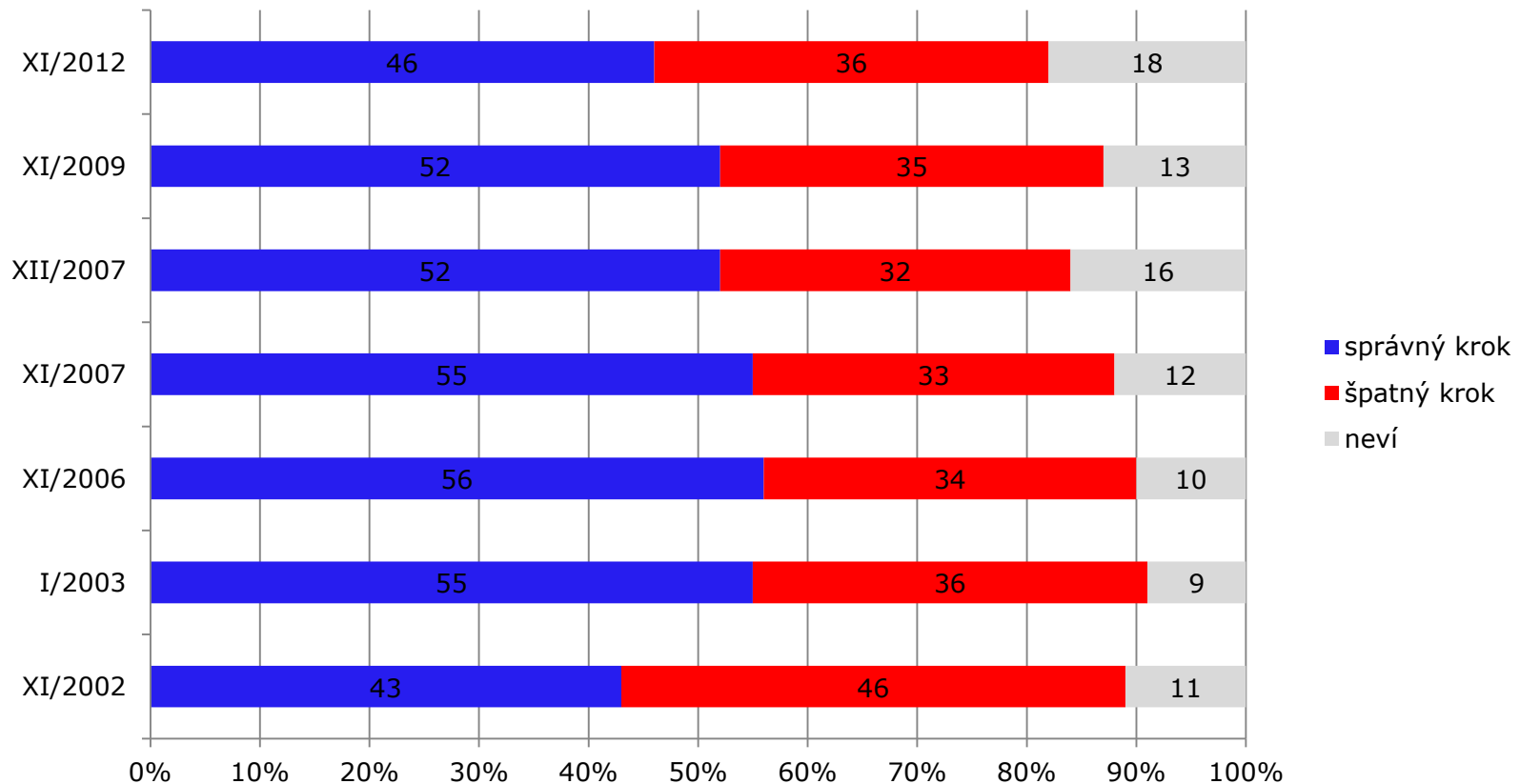
Zdroj: Výzkumy IVVM 92-10, 92-11 a 93-02, výzkumy CVVM 07-12 a 12-11a; Červenka, Tabery (2013)

Postoje obyvatel k rozdělení Československa v době rozdělení

Zdroj: Výzkumy CVVM 02-11, 03-01, 06-11, 07-11, 07-12, 09-11, 12-11a; Červenka, Tabery (2013)

Jak lidé hodnotí rozdělení Československa dnes?

Zdroj: Výzkumy CVVM 02-11, 03-01, 06-11, 07-11, 07-12, 09-11, 12-11a; Červenka, Tabery (2013)

Postoje občanů k rozdělení státu

	Česká republika		Slovenská republika	
	Původní postoj v roce 1992/3	Aktuální postoj	Původní postoj v roce 1992/3	Aktuální postoj
Pro rozdělení	33	46	29	65
Proti rozdělení	59	44	66	30
Neví	8	10	5	5
Celkem	100	100	100	100

Pozn.: názory „pamětníků“ - lidí 38+ deklarované v listopadu 2012

N v ČR = 778, v SR = 630.

Zdroj: Bútorová, Tabery (2012)

(Ne)proměny názorů v čase

- Rozdíly v názorech politická (stranická) orientace vs. životní úroveň; věk
- Kulturní blízkost (měly by mít země bližší vztahy než s ostatními sousedními zeměmi v roce 2012
ČR 84 % rozhodně a spíše ano; SR 88 % rozhodně a spíše ano)*

Shrnutí

- Ambivalentní postoje k rozdělení státu
 - Mezi dějinnými událostmi **relativně nejhůře hodnocená**
 - Přetrvávání některých ustálených představ a interpretací
 - **Blížkost ke Slovensku** (Slovákům)
 - Rozdělení znamená **vznik samostatného státu**
- Oslabování osobní zkušenosti
 - Věk
 - Imigrace

Literatura

Bútorová, Z., Tabery, P. 2012. „Rozdělení Československa: 20 let od vzniku samostatné ČR a SR.“ Tisková zpráva CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. (4. 12. 2012) dostupné z http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6920/f3/po121204d.pdf

Červenka, J., Tabery, P. (2013) ‚Rozdělení ČSFR: Kde jsme byli a kde jsme?‘ in M. Bútor, G. Mesežnikov, Z. Bútorová, M. Kollár, *Odkiaľ a kam: dvadsať rokov samostatnosti*, Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, Kalligram, pp 147-160

Červenka, J. 2012 „Dvacet let poté: Jak česká veřejnost vnímá rozdělení ČSFR?“ Tisková zpráva CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. (4. 12. 2012) dostupné z http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6918/f3/po121204b.pdf

Tabery, P. 2008 „Pocity spojené se vznikem samostatné České republiky po rozdělení Československa a názory obyvatel na vybrané příčiny rozdělení.“ Tisková zpráva CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. (17. 1. 2008) dostupné z http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3474/f3/100748s_po80117c.pdf

Děkujeme!

Paulína Tabery

Jan Červenka

Kontakt: paulina.tabery@soc.cas.cz

jan.cervenka@soc.cas.cz